

179. Torstaina 16 päivänä joulukuuta 1993

kello 16.35

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta .. 5663

Hallituksen esitys n:o 303
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29

Pöydällepanoa varten esitellään:

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81 a hallituksen esityksen johdosta valtion talousarvioksi vuodelle 1994 (HE 126) 5667

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä ed. Kemppainen.

Ilmoitusasiat:

Uusi hallituksen esitys

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva joulukuun 10 päivä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 305, joka nyt on edustajille jaettu.

Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1992

Puhemies: Ilmoitetaan, että hallituksen kirjelmän ohella kuluva joulukuun 10 päivä on eduskunnalle saapunut hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1992. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 303
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Suomessa on varsin pitkään tavoitteena ollut sellainen koulutusjärjestelmä, jolla on pyritty turvaamaan kaikkien suomalaisten mahdollisuus päästä opintielle kotien varallisuudesta, asuinpaikasta ja sukupuolesta riippumatta. Tätä tavoitetta on yleisesti nimitetty koulutuksellisen tasa-arvon periaatteeksi. Se on saanut varsin laajan kannatuksen suomalaisessa yhteiskunnassa myös päätäjien keskuudessa. Tämän koulutuksellisen arvon toteuttaminen on tuonut hyviä tuloksia kansainvälisestäikin mitattuna. Vasemmistoliitto tuo edelleenkin yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttamista myös koulutuksen sektorilla. Merkittävänä keinona, siis välineenä, on ollut koulutuksen yleinen maksuttomuus oppilaan kannalta katsottuna.

Käsittellessämme nyt hallituksen esitystä 303 on tuotava julki huolestuneita arvioita tilanteesta. Pää on jo avattu, ja tuntuu siltä, että Suomesakin ollaan kulkemassa väijäämättömästi kohti yleisempiäkin oppilasmaksuja, lukukausimaksuja. Näin ilmeisesti tapahtuisikin, mikäli tämä hallitus pitkään saisi porvarillista koulutuspolitiikkaansa harjoittaa. Näin ei kuitenkaan tulle tapahtumaan. Siksi ilmassa on vielä toivoa.

Hallituksen esitys n:o 303 sisältää ehdotuksen, jolla ammatillisten oppilaitosten jatkolinjojen opiskelijoilta voidaan periä lukukausimaksuja. Peruskoulutuksen osaltahan on näin voitu jo tehdä. Jatkolinjoilla on kuluva vuonna yhteensä 17 526 aloituspaikkaa. Opiskelijoita on jatkolinjoilla ollut 7 800, tämän lisäksi ns. Relanderin rahoilla noin 6 200 opiskelijaa. Jatkolinjoille edellytetään koulutukseen soveltuvaa koulupolito- tai ammatillisen korkea-asteen tutkintoa ja vähintään 25 vuoden ikää. Vaaditaan myös vähintään kahden vuoden soveltuva työkokemus. Opiskelu kestää noin yhden lukukauden. Se voi olla lähi- tai etäopetusta.

Ammatillisen perus- ja jatkolinjakoulutukseen osallistuvilta oppilailta siis voidaan nyt molemmilla koulutuslinjoilla periä oppilasmaksuja. Maksua voidaan alentaa tai se voidaan poistaa kokonaan oppilaan maksukyvyyn mukaan. Koska oppilaitokset ovat suurissa rahavaikeuksissa, on niillä suuri kiusaus periä oppilailta lukukausimaksuja. Sehän on selvää. Oppilasmaksuja siis tultaneen perimään myös jatkolinjoilla opiskelevilta.

Nuorisoasteella on jo ollut mahdollista periä oppilasmaksuja opetushallitukselle tehdyn anomuksen ja mahdollisesti saadun luvan perusteella. Tämä on koskenut yksityisiä ja kunnallisia oppilaitoksia. Nyt käsittelyssä olevan lain perusteella voidaan myös valtion oppilaitoksissa ryhtyä perimään oppilasmaksuja. Tilanne siltä osin siis selkeytetään tähän suuntaan.

Lakiesityksessä esitetään, että luvan myöntäminen oppilasmaksujen perimiseen siirtyy opetushallitukselta opetusministeriölle. Vuonna 92—93 opetushallitus myönsi 14 oppilaitokselle luvan periä lukukausimaksuja. Siinä on mukana kuusi kauppaoppilaitosta, yksi käsi- ja taideoppilaitos, yksi hotelli- ja ravintolaoppilaitos sekä kuusi kansanopistoa. Oppilasmaksut vaihtelivat 250:stä 1 000 markkaan lukukaudessa. Korkeimmat oppilasmaksut olivat kansanopistoissa. Toivon hartaasti, että keskusta huolehtisi hallituksessa siitä, että portteja ei enempää avata lukukausimaksujen eikä oppilasmaksujen suuntaan.

Vasemmistoliitto ei hyväksy nyt käsittelyssä olevaa lakiesitystä, vaan vasemmiston yhteisen vastalauseen perusteella on sitä mieltä, että lakiesitys tulee kolmannessa käsittelyssä hylätä.

Arvoisa puhemies! Tämän asian yhteydessä olisi syytä pohditsella mm. sitä, miten jatkuvan koulutuksen periaate tullaan käytäntöön soveltamaan. Se nimittäin kytkeytyy nyt käsittelyssä olevaan lakiin. Toisaalta pitäisi eritellä myös kysymystä siitä, eroaako ns. ensi asteen ammatillinen koulutus ja siinä suoritettu tutkinto jotenkin myöhemmin suoritettavista ammattitutkinnoista ja -koulutuksesta. Joka tapauksessa päivän selvää on se, että yhteiskunta ja työolot muuttuvat niin vinhaa vauhtia, että yksilölle ei tule riittämään yksi tutkinto eikä yksi koulutusala. Kansalaisten on pakko opiskella uusia ammatteja, kokonaan uusia ammatteja siis.

Lyhyesti vain totean tähän aihepiiriin sen, että minusta pitää yhteiskunnalla olla osuus tässäkin asiassa, ja sen tulee turvata kansalaisille kyseiset mahdollisuudet. Muuten pidemmät pohdiskelut tästä asiasta on syytä jättää uudenvuoden puolelle, joten lopetan tähän.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Voi hyvin puhtaalla omallatunnolla yhtyä ed. Astalan käyttämään puheenvuoroon. Totean, että tätä lakia käsiteltiin sivistysvaliokunnassa vielä tänään, ja mietintö on nyt jaettu.

Sosiaalidemokraattinen ryhmä on ollut aina selkeälinjainen. Me emme hyväksy opiskelijamaksuja missään koulutusmuodossa sen johdosta, että opiskelijat voisivat saada tasa-arvoisen koulutuksen. Nyt ollaan siis ammatillista lisäkoulutusta jatkolinjoilla hakeville aikuisopiskelijoille tekemässä opintososiaalisten etujen huonontamista ja oppilasmaksuja.

Haluan todeta, että kun tarkastellaan jatkolinjoja ja työvoimapolitiittista koulutusta, olisi erittäin merkittävää, että hallitus olisi tässä tullut jollakin tavalla vastaan, kun tiedetään meidän maamme erittäin huono työvoimapolitiittinen tilanne. Näillä jatkolinjoillahan opiskelee tällä hetkellä yhteensä noin 13 000 opiskelijaa. Se ei ole mikään pieni määrä. Tälläkin lailla me olisimme voineet turvata näiden opiskelijoiden koulutuspaikat.

Sitten haluan todeta toisen epäkohdan. Nyt kun annetaan mahdollisuus oppilasmaksujen perimiseen, niin siellä peritään monenlaisia maksuja, 300 markkaa ja 200 markkaa. Nämä eivät ole oikeudenmukaisia, joten tulemme esittämään kolmannessa käsittelyssä lain hylkäämistä.

Ed. Virrankoski: Herra puhemies! Edustajat Astala ja Tykkyläinen syyllistyivät nyt lievästi älylliseen epärehellisyteen puheenvuorissaan.

Ensinnäkin tämä laki koskee ammatillisia jatkotutkintoja, yli 25-vuotiaita jo ammatillisen peruskoulutuksen saaneita. Laki säädettiin ensimmäisen kerran vuonna 83 koskemaan ammatillisia perustutkintoja, jolloin sosialidemokraattinen Kaarina Suonio oli opetusministerinä. Siis ed. Tykkyläisen väite, että sosialidemokraatit eivät ole tätä koskaan hyväksyneet, ei pidä paikkaansa. Silloin oli pääministerinä Kalevi Sorsa.

Ed. Astala mainitsi, että tämä hallitus on lisäämässä maksuja. Tämäkään ei pidä paikkaansa, koska juuri hallitus on poistanut keskiasteen opilaitosten ruokahuoltomaksun tässä budjetissa. Olisi sangen toivottavaa, että pysyttäisiin edes osittain totuudessa, kun puhutaan täällä.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Ed. Virrankoskelle haluan todeta, että hän ei tiedä yleensä kukaan niistä henkilöistä, niistä köyhistä ihmisistä, jotka ovat tällä hetkellä työttömiä ja haluaisivat koulutusta saada itselleen. Totean, että me olemme johdonmukaisesti tämän eduskuntakauden aikana vastustaneet näitä maksuja ja tämä on ihan johdonmukainen menettelytapa myöskin tämän asian yhteydessä.

Minä en syöllisty sellaiseen, että alan arvostella jonkun ihmisen älykkyytensä. Se ei kuulu minulle, ja toivoisin, että myös muut edustajat voisivat kunnioittaa jokaista edustajaa niillä resursseilla, mitä meille itse kullekin on annettu.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ed. Virrankoski kyllä edustaa älyllistä rehellisyyttä aika usein, mutta tänään hän sotkeutui pahan kerran. Nimittäin hän otti hallituksen ansioksi sen, että nyt on poistettu ruokahuoltomaksu. Ensinnä on tietenkin otettava huomioon, että hallitus ja yksinomaan hallituspuolueet säätivät eduskunnassa ruokahuoltomaksun, mutta eduskunta edellytti, että se saa olla voimassa vain yhden vuoden. Hallituksen oli pakko tehdä tämä asia eduskunnan tahdosta. Tässä olisi tarvittu älyllistä rehellisyyttä, ed. Virrankoski.

Mitä muuten tulee ed. Virrankosken väitteeseen minun puheistani, en ole osallistunut millään tavalla minkäänlaisen virheellisen tiedon antamiseen. Olen kertonut, että tässä on kysymys nimenomaan sekä ammatillisen koulutuksen jatkolinjoista että peruskoulutuksesta, nuorisoas-

teen koulutuksesta siis. Kaikki minun mielestäni on ollut täysin kohdallaan.

Ed. Rätty: Arvoisa puhemies! Vihreät sivistysvaliokunnassa eivät lähteneet opposition tavanomaiseen vastustamiseen sen johdosta, että tässä laissahan sanotaan selkeästi, mitä tulee köyhiin ja köyhien opiskelumahdollisuuksiin, että maksua voidaan alentaa tai se voidaan poistaa kokonaan oppilaan maksukyvyn mukaan. Toisin sanoen niiltä, joilla ei ole varaa maksaa, jos tällainen maksu esitetään, se voidaan kokonaan oppilaan maksukyvyn mukaan poistaa. (Ed. Rinne: Miksi niitä pitää hävätä sillä?) On kunnan tai koulun asia, perikö vai ei ja sitten selvittää oppilaan taloudellinen tilanne ja sen mukaan periä maksua. Minusta tässä on ruvettu suuretelemaan oikeastaan semmoisia kauhukuvia, jotka ovat ihan tarpeettomia. Ei tässä mistään ihmeellisestä ole kysymys.

Ed. Virrankoski: Arvoisa puhemies! Toteaisin sen ed. Tykkyläiselle, että jos sosialidemokraatit ovat nyt muuttaneet suuntaansa ja vastustavat kaikkia koulutukseen liittyviä maksuja, asia on eri, mutta tämä laki on alun perin säädetty sosialidemokraattisen opetusministerin esittelystä ja sosialidemokraattisjohtoisen hallituksen toimesta.

Ed. Astalalle toteaisin älyllisestä epärehellisydestä, että kun väitetään, että tämä hallitus on lisäämässä koulumaksuja, niin se ei pidä paikkaansa, koska se on juuri poistanut koulumaksut.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Vihreillä on varsin lyhyt kokemusaika täällä eduskunnassa ja varsinkin ed. Rädylle. Minä voin hieman pidemmällä kokemuksella kertoa ed. Rädylle, että lukukausimaksujen tiellä ei kannattaisi edetä senttiäkään, sillä se johtaa vain sylyttehtäaseen. Mutta on tietenkin pientä toivoa siitä, että tämän hallituksen päivät eivät ole kovin lukuisia enää. Muuten olen sitä mieltä, että tällä tiellä ei kannattaisi edetä.

Ed. Virrankoskelle vielä kerran totean, että jatkolinjoilla opiskelevalta voidaan ryhtyä perimään lukukausimaksua tämän lain perusteella.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Virrankoskelle, että käsitykseni mukaan, jos olen oikein tulkinut, lakiesityksen antoi sivistysvaliokunnalle maamme nykyinen hallitus. Tätä ei antanut tällä kertaa edellinen hallitus eli siinä hallituksessa mukana olleet.

Haluan todeta edelleenkin, että ed. Virrankoskin on täällä toista kautta, joten ehkä hänenkään kokemuksensa ei ole sellainen, että hän muistaisi, miten näitä asioita on eduskunnassa käsitelty.

Samoin myös ed. Rädyn puheenvuoron johdosta olen erittäin pahoillani, että vihreät yleensäkin poukkoilevat valiokunnassa. Heillähän ei ole mitään johdonmukaista koulutuspoliittista linjaa ollut koko aikana. Voidaan sanoa näin, että he ovat usein hallituksen puolella. Tässäkin tapauksessa he katsovat, että niitä opiskelijoita, jotka eivät pysty maksuja maksamaan, voi juoksuttaa sosiaaliluukulta toiselle. Sosiaalidemokraattinen ryhmä ei voi yhtyä tällaiseen menettelytapaan, tällaiseen opiskelijoiden nöyryyttämiseen.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Johan tämä menee aika ihmeelliseksi, jos ei ensimmäisen polven kansanedustaja saa kertoa mielipiteitään tai ottaa kantaa lakiuudistuksiin, joita hallitus tuo.

Minusta vihreät toimivat tässä asiassa tällä kertaa näin, että ovat hallituksen esityksen takana ja piste. Kyllä minun mielestäni pitää hallitusta tukea semmoisissa lakiesityksissä, joihin on tarvetta tai kun on katsottu, että näin voidaan toimia. Ei minusta oppositiossa oleminen pelkääntään tarkoita sitä, että aina vastustetaan kaikkea sitä, mitä hallitus esittää.

Vielä toteaisin uudelleen sen, mitä köyhiin tulee tässä tilanteessa, että minä luotan täysin asiantuntijoihin, jotka valiokunnassa kävivät. He olivat kaikki yksimielisiä siitä, että tämä ei tule tekemään sitä, mistä minä olen tässä talossa paljon puhunut, eli jakamaan rikkaihin ja köyhiin ja köyhiä erottelemaan erikseen tässä yhteiskunnassa. Nimenomaan päinvastoin asiantuntija kertoi, että kaikki koulut, joissa on jo nyt maksu, ovat täynnä ja opiskelijoita tulee riippumatta siitä, onko lukukausimaksu 100, 200 ja 500 markkaa. Eräessä koulussa Helsingissä vuosimaksu on jopa 24 000 markkaa ja koulu on täynnä.

Kyllä minusta tällaiseen täytyy olla mahdollisuus, koska kysymys on siitä, että koulutettu työtön on aina hedelmällisempi tälle yhteiskunnalle kuin kouluttamaton työtön. Edelleen viitataan siihen, että laissa sanotaan selvästi: Maksua voidaan alentaa tai se voidaan poistaa kokonaan.

Ed. V i r r a n k o s k i : Herra puhemies! Tohtaisin ed. Tykkyläiselle ensinnäkin, että olen ensimmäistä kautta eduskunnassa.

Toiseksi lakiesitys on muutos lakiin, joka on esitelty sosiaalidemokraattisen ministerin ja halli-

tuksen toimesta ja jossa pantiin ammatillinen peruskoulutus maksulliseksi. Tässä on sentään kysymyksessä sellainen koulutus, joka annetaan ammattitaitoiselle henkilölle jatkokoulutuksena.

Ed. S u h o l a : Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin ed. Virrankoski totesi, olisin halunnut muistuttaa ed. Tykkyläistä, joka puhui johdonmukaisuuden puolesta, siitä että johdonmukaista kai olisi se, että jos on osaltansa hyväksymässä peruskoulutusta koskevaa lainsäädäntöä, niin miksi ei voi katsoa, että saman tulisi koskea myös jatkokoulutusta. Samanlaista koulutusta tulee koskea samanlaisten säädösten.

Ed. A s t a l a l l e tekisi mieleni sanoa, että minäkin näitä vilpittömiä keltanokkia olen ja uskon välillä ihan hyväähän ihmisistä ja jopa hallituksesta. Älkää nyt viekö meidän uskoamme tähän hyvytteen. Olimme vuosi sitten opetuksen maksuja koskevan keskustelun yhteydessä viime metreille taistelemassa sen puolesta, että ruokahuoltomaksu tulee vain vuoden mittaisena lakina. Sallikaa meidän nyt iloita siitä, että se taistelu ainakin tuotti tulosta ja osoitti jotakin siitä, että ei jonkin ratkaisun tekeminen jossakin tilanteessa merkitse ikuisuuskäytäntöä.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Ed. Suholalle suon lämmöllä tämän ilon varsinkin näin joulun alla, että siitä vain iloa tuntemaan.

Ed. Rädyn puheenvuoroon totean, että ed. Rädyllä on oikeus arvostella vasemmisto-oppositiota. Vasemmisto-oppositiolla on oikeus tältä pohjalta myös arvostella vihreitä. (Ed. Rätty: Kyllä! Vapaa maa!) Eikö niin? Tasoissa ollaan tässä suhteessa. — Ja kaiken saa vapaasti tehdä.

Mutta ed. Rädylle olisin huomauttanut erästä asiasta, jota hän nyt ei ota huomioon lainkaan. Hän ei välitä siitä nöyryyttämisestä, jota tämän asian yhteydessä saatetaan ihmisiin kohdistaa ja josta ed. Tykkyläinen täällä puhui. Nimittäin oppilasmaksuista vapauttamisesta ei ole mitään selkeitä periaatteita. Siinä mitä ilmeisimmin syntyy väliinputoajia. Asiantuntijat kertoivat, että voihan tätä maksua sitten hakea työvoimatoimistosta tai sosiaalitoimistosta tai kenties työnantajalta rukoilla sitä. Minun mielestäni, kuten ed. Tykkyläisenkään mielestä, ei ole oikein eikä inhimillistä, että me panemme ihmiset sellaiseen tilanteeseen.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! On pakko todeta, että ed. Suholalla tuli eduskuntaan, kuten hän itse väittää, ei välttämättä kes-

kustalaisena vaan tavallaan sitoutumattomana henkilönä. Olen ajatellut sitä. Toivoin hänen suhteensa, kun hän oli inhimillinen ihminen tullessaan eduskuntaan, että hän näkisi koulutuksen kysymykset inhimillisesti. Mutta on valitettavaa, että hänen kohdaltaan olen kyllä täysin pettynyt. Hän ei ole tullut mukaan monissakaan asioissa koulutuksen kehittämiseen. Pidän ed. Aino Suholasta ihmisenä, mutta toivoisin että hän löytäisi sen inhimillisyyden, mikä oli silloin, kun hän tänne taloon tuli.

Totean vielä edelleenkin ed. Virrankoskelle, että hän ei halua kuunnellakaan sosialidemokraattisten puhujien esityksiä, mutta me edelleenkin kannamme vastuuta opiskelijoista, heidän asemastaan, emmekä tule hyväksymään mitään säästöjä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81 a (HE 126)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.10.

Täysistunto lopetetaan kello 17.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

